

מעשה בהחזקת ארכא דהו מינצו עלה כי תל-ב
 תרי, האי אמר "דידי היא", והאי אמר "דידי
 היא", [מעשה בספינה בנהר, שהיו
 מתעצמים עליה שנים של מי היא] —

יהא האוכל חייב לשלם את פירות שתי
 השנים, שהרי לפי עדותו של העד הרי הוא
 חייב בתשלום פירות שתי השנים שאכל,
 ומתוך שאינו יכול לישבע משלם.⁽⁵⁾

פחות יום.

אביהם, אלא "שבועה שלא פקדנו אבא", אלמא
 [מוכח מדברי רב ושמואל] הואיל ומחוייב
 שבועה שלא התקבלתי חוב זה, ויתומין אין
 יכולין לישבע כן אלא "שלא פקדנו אבא" ואין
 זו שבועה המוטלת על אביהן, וגם יתומים של
 לזה אין יכולין לישבע שפרעו אביהם, קא אמרי
 רב ושמואל שלא יפרע, אלמא המחוייב שבועה
 ואינו יכול לישבע לא זה ולא זה, סבירא לרב
 ושמואל "חזרה שבועה לסיני" ואין כאן לא
 שבועה ולא פרעון, ואילו רבי אבא פליג עליהו,
 ואמר: יורשין נשבעין שבועת יורשים ונטליין,
 דלא סבירא ליה לרב ושמואל, [דברי הרשב"ם
 בכל זה הם על פי דברי הגמרא בשבועות מז א,
 ועל פי פירושו של רש"י שם, ראה שם, ואין כאן
 המקום להאריך בביאור שיטת רש"י בהוכחת
 הגמרא מרב ושמואל שאין הם סוברים "מתוך
 שאינו יכול לישבע משלם", ואמרינן התם האי
 דינא דעבד כרבי אבא עבד דעבד כרב ושמואל
 עבד [ואם כן למה מגבואר כאן שהלכה כרבי
 אבא?!], אפילו הכי הלכתא כרבי אבא ולא כרב
 ושמואל [משום] דאמרינן התם "הבו דלא
 להוסיף עלה" [והיינו, ד]עשו תקנה שלא להוסיף
 על דברי רב ושמואל ללמוד מדין זה דיתומין מן
 היתומים לשאר דינין, ולומר "חזרה שבועה
 לסיני", דבדין זה לבדו דיתומין מן היתומין הוא
 דקיימא לן כרב ושמואל בדיעבד משום תקנת
 יתומין בני לזה, דחסינן עליהו שלא למפרע מהן
 בלא שבועה מעלייתא, אבל בשאר דינין קיימא
 לן כרבי אבא דהמחוייב שבועה ואינו יכול
 לישבע — משלם, וגם רבינו חננאל פסק
 דהלכתא כרבי אבא.

5. כתב הרשב"ם: וקיימא לן בהא כרבי אבא,
 מדיליף אביי מינה; ואף על גב דפליגי עליה
 [דרבי אבא] רב ושמואל בפרק כל הנשבעין,
 דאמרי: [אם היו התובע והנתבע חשודים על
 השבועה] חזרה שבועה לסיני, והמוציא מחבירו
 עליו הראיה, [פירוש: ואילו לרבי אבא הסובר
 "מתוך שאינו יכול לישבע משלם", כי אז
 בשניהם חשודים על השבועה, הדין הוא "חזרה
 שבועה למחוייב לה, ומתוך שאינו יכול לישבע
 משלם", כמבואר בגמרא בשבועות מז א].

ותנן נמי התם: וכן היתומין [של המלוה
 הבאים ליפרע] מן היתומים [של הלוה] לא
 יפרעו אלא בשבועה [כשם שאביהם היה צריך
 לישבע — כשלא ליפרע מן היתומים — שלא
 פרעו אביהם של יתומים; ומיהו אין הם נשבעים
 כמו אביהם, שאילו אביהם היה נשבע שלא
 נפרע, והיתומים שלו הרי אינם יודעים אם נפרע
 אביהם, ונשבעים הם "שבועה שלא פקדנו אבא
 ששטר זה פרוע", ורב ושמואל דאמרי תרוייהו:
 לא שנו — שיתומי המלוה יכולים ליפרע מן
 היתומים של הלוה על ידי "שבועה שלא פקדנו
 אבא" — אלא שמת מלוה בחיי הלוה, [ועדיין
 לא נתחייב אביהם שבועה כלל], אבל מת לזה
 בחיי מלוה [לא יפרעו יתומיו אפילו בשבועה,
 ומשום ש]כבר נתחייב מלוה לבני לזה שבועה
 ואין אדם מוריש שבועה לבניו ממון שהוא
 מחוייב עליו שבועה, [כלומר, היות וכבר נתחייב
 האב שבועה ליתומי הלוה, אין בניו יכולים
 ליפרע חוב זה, שהרי אין הם יכולים לישבע כמו

"כל דאלים גבר", שהרי זה הוא עיקר דינו של ספק זה!

ודנה הגמרא: האם מאחר שהספינה תפוסה ביד בית הדין מכל מקום **מפקינן** [מוציאים את הספינה] לדין "כל דאלים גבר", או שמא מאחר שביד בית דין היא, שוב לא **מפקינן** לדין "כל דאלים גבר"?

ובפרט זה נחלקו רב יהודה ורב ורב פפא:

רב יהודה אמר: לא מפקינן, דמאחר שבא ממון ישראל ביד בית דין, אינן רשאים להפקירו, אלא מעכבין אותו ממון עד שידעו למי ישיבו.

רב פפא אמר: מפקינן, ומשום שלכתחילה על דעת תפסוה, שאם לא יביא עדים יחזירוהו למצב שהיה בתחילה.

ובמחלוקת זו האחרונה, תלויה גם המחלוקת הראשונה, שודאי היה לנו לומר מעיקר הדין, שהיות וזה טוען שיש לו עדים המוכיחים כדבריו, וחושש הוא שמא יעשה השני פעולה, שלא יוכל לקבל את שלו, היה

ואילו היה בא דין זה לפני בית הדין כשהם מתעצמים ביניהם, היה בית הדין פוסק מספק "כל דאלים גבר"; (1) אלא **שאתא חד מינייהו לבי דינא**, ואמר "תיפסוה עד דמייתינא פהדי דירידי היא", [בא האחד לבית הדין, וביקש שיתפוס בית הדין את הספינה וימנע מן השני למוכרה לאחר, (2) עד שיביא הוא עדים המעידים כדבריו ששלו היא].

ודנה הגמרא: האם **תפסינן** כבקשתו, או שמא לא **תפסינן**?

ונחלקו רב הונא ורב יהודה בדבר:

רב הונא אמר: תפסינן.

רב יהודה אמר: לא תפסינן, וניתבארו טעמיהם בהמשך העניין].

ומעשה שהיה כך היה, שבית הדין אכן תפס את הספינה, (3) ואולם אזל זה ולא **אשכח פהדי**, [הלך זה ולא מצא עדים ששלו היא], ועל כן אמר להו "אפקוה וכל דאלים גבר", הניחו את הספינה מידכם ויהא הדין בינינו

1. א. כתב הרשב"ם שלא היה אף אחד מהם מוחזק בספינה, כי אילו היו מוחזקים בה היינו אומרים "יחלוקו", כמו ב"שנים אוחזין בטלית" בתחילת בבא מציעא, וראה גם בתוספות; [ולשון הרשב"ם מגומגם].
 ב. עוד כתב הרשב"ם בביאור דין "כל דאלים גבר", דהיינו כל מי שיגבר בין בראיות בין בכח.

2. נתבאר על פי הרשב"ם שכתב "תיפסוה: פן ימכרנה, אבל חזקה שהחזיק בה אחר שערער זה עליה אינה כלום דאנן סהדי שבתורת חטיפה בא לידו", ביאור דבריו: הא פשיטא שאין בית הדין פוסקים "כל דאלים גבר" כל עוד שזה טוען

3. כן פירש הרשב"ם בפירושו אחד את טעם התפיסה; ובפירושו שני פירש, ששניהם אמרו לבית דין לתופסה.

לנו לומר ש"תפסינן".

אלא שאם הדין הוא, שאין בית דין מוציאים את הספינה מידיהם לדין "כל דאלים גבר", אם כן אין לבית הדין לתפוס את הספינה, שהרי אם אין ממש בדברי הטוען שיש לו עדים, נמצא זה השני מפסיד בתפיסת בית הדין, שהרי ללא תפיסתם היה הוא יכול לגבור על חבירו ולקחת את הספינה, ואם יתפסוהו בית הדין, שוב לא יוכל לעשות כן; ולכן:

רב הונא סובר: תפסינן, משום שהוא סובר שאם לא יביא זה עדים, יוציא בית הדין את הספינה מידם, ואם כן דין הוא שיתפסוה בינתיים.

ואילו רב יהודה סובר: לא תפסינן, כי הולך הוא לשיטתו, שאם תפסינן שוב לא מפקינן.⁽⁴⁾

והלכתא כרב יהודה, דלא תפסינן, והיכא דתפס לא מפקינן [אין לבית הדין לתפוס לכתחילה, ואם תפסו שוב לא יוציאוהו מידם לדין "כל דאלים גבר"], ומטעם זה עצמו ש"לא מפקינן", מטעם זה לכתחילה לא תפסינן.

דנה הגמרא בדין קרקע או ספינה שנתעצמו עליה שנים:

זה אומר "של אבותי וירשתיה מהם", וזה אומר "של אבותי היא, ואני ירשתיה", ואין לזה עדות וחזקה יותר לזה.⁽⁵⁾

אמר רב נחמן: היות וספק הוא הדבר, שאין לזה ראיות יותר מלזה, כל דאלים מביניהם גבר!⁽⁶⁾

ומקשינן עלה: מאי שנא דין ספק זה מדין ספק של שני שטרות מכירה — שכתב בעל שדה, האחד לראובן והאחד לשמעון —

גבר" דינא הוא, דכל מי דגבר ידו בפעם ראשונה הוא שלו עד שיביא חבירו ראייה, וכל זמן שלא יביא ראייה, אף אם תגבר ידו לא שבקינן ליה לאפוקי מיניה, דלא מיסתבר שיתקנו חכמים שיהיו כל ימיהם במריבה ומחלוקת היום יגבר זה ומחר חבירו, אלא חכמים פסקו: כל דאלים בפעם הזאת גבר, וסמכו על זה, דכל מי שהדין עמו קרוב להביא ראיות, ועוד מי שהדין עמו ימסור נפשו להעמיד שלו בידו, [יותר] ממה שימסור האחר לגזול, ועוד יאמר "מה בצע שאמסור נפשי, והיום או למחר יביא ראייה ויוציאנה מידי"; אך התוספות בבא מציעא ו א ד"ה והא כתבו "אפילו גבר האחד, אם יכול השני לחזור ולתקופה ממנו — זוכה"; וב"קובץ שיעורים" אות קנב דקדק מדברי הרשב"ם כשיטת התוספות, ראה שם.

4. נתבאר על פי הרשב"ם; אבל התוספות כתבו שאין שתי המחלוקות תלויות זו בזו, שאם כן היו אותם אמוראים חלוקים בשתי המחלוקות, ולכן פירשו: דרב הונא דאמר דתפסינן היינו אפילו למאן דאמר לא מפקינן, ומשום שמאמינים אנו לו שיביא עדים, ורב יהודה דאמר לא תפסינן היינו אפילו למאן דאמר מפקינן, כי לא מפקינן אלא היכא דתפסינן כבר, אבל לכתחילה לא תפסינן, ומשום דחיישינן דלמא לא יביא עדים ולא נדע לברר של מי הוא, ולמי להחזיר, ולכך אין לנו ליכנס בדבר.

5. נתבאר על פי לשון הרשב"ם; ובכלל דבריו שלא יהיו שניהם מוחזקים באותה מידה, כי אז יהא הדין "יחלוקו" כדמשמע ברשב"ם לעיל.

6. כתב הרא"ש [סימן כב]: האי "כל דאלים

היוצאין ביום אחד, [נתאריך השטרות
זהה]: (7)

לה-א **דרב אמר: יחלוקן** את הקרקע ביניהם, יש
אומרים משום שספק הוא מי זכה קודם, ויש
אומרים משום שודאי קנו שניהם את
הקרקע.

ושמואל אמר: שודא (1) **דדייני**, כלומר: מי
שנוטה לב הדיינים לזכותו, ומשום שנראה
להם שלו נתכוין בעל השדה להקנות את
הקרקע, היות והוא אוהבו או קרובו, הוא זה
שיזכה בשדה; וכן כל כיוצא בזה, שנוטה
לבם של הדיינים שהוא בעל השדה ולא
חבירו. (2)

ולא לזה, נמצא שלא זיכהו בשטר עד הערב
הואיל ולא נתפרש בו שעת שחרית, ונמצאו
שניהם שוין; וכוונת הרשב"ם היא בין לרב ובין
לשמואל, כדמשמע מלשונו כאן, וכנראה בהדיא
מדבריו בעמוד א בד"ה התם.

ומיהו בהכרח שמכל מקום ספק הוא, שהרי
אם אינו ספק אינו ענין כלל לסוגייתנו, וגם אין
שייך "שודא דדייני" לפי שיטת הרשב"ם בביאור
"שודא דדייני", וכן כתב הרשב"ם בהדיא בד"ה
יחלוקו "דספיקא היא", וגם נראה מדבריו שם
שהקושיא היא הן מרב והן משמואל; אלא שלא
נתבאר בדבריו כאן מה הוא הספק, וראה בדברי
הרשב"ם לקמן בעמוד א ד"ה התם, דמבואר שם
דיש ספק שמא נמסר לזה היום ולזה מחר, ראה
שם; וראה עוד מה שכתב הרמב"ן לתמוה על
דברי הרשב"ם, ובמה שפירש הוא את סוגייתנו,
עיין בדבריו כאן, ובדבריו בדף לה א.

1. לשון השלכה "ירה בים" מתרגמינן "שדי
בימא", רשב"ם.

2. לשון הרשב"ם הוא "שודא דדייני, לאותו
שיהא נוטה לב הדיינים, שהיה הנותן אוהבו או
קרובו יותר — דודאי לההוא גמר ואקני — לו
יתנו את הקרקע, ושמה זכה בעל הקרקע בשלו;
אבל כשאתה אומר יחלוקו, בודאי אחד נטל
החצי שלא כדין". [ויש להסתפק בהבנת דבריו,
אם הדין הוא שכאשר אין אנו יכולים לבוא לידי
הכרע, אנו פוסקים לפי דעת נוטה, או שאין כלל

7. בתוספות הביאו כאן שתי לשונות מגמרא
בכתובות בביאור מחלוקת רב ושמואל:

האחת: רב סובר שעדי חתימה כרתי, וצריך
שיהא ניכר מתוך החתימה מי קדם למי, וכל
שאינו ניכר אין מועיל קדימה אף אם מסר
תחילה לזה ואחר כך לזה, ולפי לישנא זו טעמו
של רב אינו משום ספק אלא ששניהם שוין, וכן
היא שיטת הרבה ראשונים בביאור שיטת רב
[לפי לשון זו בכתובות] שהחלוקה אינה מטעם
ספק, אם כי בטעם הדבר לא נשתוו הראשונים.
ואילו שמואל סובר, שעדי מסירה כרתי ולמי
שנמסר לו תחילה הוא קונה, ומשמואל הוא
דמקשה הגמרא, שהרי לפי דעתו יש ספק למי
נמסר תחילה ומספק הוא דאמרינן "שודא
דדייני".

וביאר התוספות, שלפי לשון זו אין קושיית
הגמרא מרב, שהרי אין הם חולקים משום ספק,
ואינו ענין לסוגייתנו, וכן פירש רבינו יונה את
קושיית הגמרא [ולא הזכיר את הלשון השניה
שבמסכת כתובות].

השניה: בין רב ובין שמואל סוברים כרבי
אלעזר וקונה מי שנמסר לו תחילה, ונחלקו רב
ושמואל אם חלוקה עדיפא או שודא עדיפא,
וקושיית הגמרא היא בין מרב ובין משמואל.

אך לשון הרשב"ם היא: ואפילו נתברר
ששמעון בשחר ולוי אחריו בערב [כלומר, אפילו
נכתב ונמסר לזה בשחר ולזה בערב, כמבואר
ברשב"ם לה א ד"ה התם] אין הקדמה בשעות
אלא בירושלים, והיות ולא כתב שעה לא לזה